

Oponentský posudek dizertační práce Mgr. Martina Chocholy „Tradice bertsolaritsa v kontextu jazykové revitalizace a politiky v současném Baskicku. FHS UK, Praha 2019; 283 stran rkp., 8 foto, 4 mapy, 12 tabulek.

Autor ve své dizertační práci nabízí čtenáři pohled do velmi zajímavého prostředí současné baskické společnosti a to na základě vlastního terénního výzkumu doplněného o další zdroje. Výrazným přínosem jsou i texty improvizovaných básní, přeložené do češtiny, a medailony jednotlivých básníků. Vlastní výzkum proběhl v letech 2009 až 2017. Výsledkem má být popis etnické identity a nacionalismu ve vztahu k jazykové revitalizaci a básnické improvizaci. (str. 8).

Text je dobře strukturovaný: autor seznamuje čtenáře s geografickým vymezením terénu, následují kapitoly věnované terénním pobytům, metodám výzkumu a informátorům (celkem uvádí 20 klíčových informátorů), teoriím nacionalismu a etnických identit, teoriím věnovaným studiu umění, poesie a politiky. Následují historické kapitoly věnované dějinám Baskicka a dějinám baskičtiny. Jádrem textu jsou kapitoly sedmá až devátá, kde se Martin Chochola věnuje popisu improvizovaných básní a situací, ve kterých vznikají. Následuje závěr a čtené přílohy.

K textu má několik poznámek:

- 1) Práce je výrazně historizující až historická; antropologická stopa ve vlastní analýze terénních dat je velmi nepatrná, až neznatelná;
- 2) Jak autor sám uvádí, vedl rozhovory především ve španělštině, některé i anglicky. Jak pak rozuměl tomu, co si lidé povídají v baskičtině při zúčastněném pozorování – např. při soutěžích básníků? Je ovšem možné, že Baskové mezi sebou komunikují španělsky; pokud tomu tak je, pak by to mělo být v práci uvedeno – byla by to důležitá informace pro studium a pochopení baskické identity.
- 3) Oněch dvacet (20) informátorů jsou samí vzdělanci. Jak na revitalizaci reagují vesničané a jim podobní?
- 4) Martin Chochola v kapitole věnované teoriím etnicity a etnické (či jiné) identity dokázal, že je velmi dobře zná; ovšem tato znalost se nijak neprojeví ve vlastní analýze situací a textů improvizovaných básní. Kam by do Gellnerovy stupnice zařadil Baskicko? Jak by revitalizační hnutí interpretoval z pohledu např. Andersona či Hrocha? Cílem dizertační práce není ukázat, že znám nějaké teorie, ale že je umím aplikovat na vlastní získaná data.
- 5) Zásadní slabinou je skutečnost, že autor nejspíše vůbec nezná víc jak staleté debaty folkloristů, etnografů, antropologů a historiků umění věnované vztahům mezi psanými texty (literaturou) a texty ústně tradovanými. Mohl

bych doporučit česky psané publikace brněnského profesora Beneše, anebo bratislavského profesora Leščáka. Jak antropolog by ale měl znát práce Jacka Goodyho a to zejména ty, věnované práce analýze ústně tradovaných textů a jejich vztahu k textům zapsaným/zapisovaným. Mam na mysli např. knihu „The Interface between the Written and the Oral“ (Cambridge 1987 a později).

- 6) Pět básníků uvádějících na scénu veřejnosti básně s politickými tématy ještě neznamená pět básníků uvádějících na scénu veřejnosti etnická témata. Je ovšem možné, že obsah improvizovaných básní je výrazně symbolický – pak by to ale mělo být v textu uvedeno.
- 7) Závěr vyznívá nijace; trochu to vypadá, že si kolega Chochola plete politickou debatu s debatou nacionalistickou. Popis etnické identity a nacionaslismu ve vztahu k jazykové revitalizaci a básnické improvizaci se nekoná.
- 8) Ještě několik menších připomínek:
 - V textu jsou drobné chyby, překlepy a kusy slov, číslování fotografií je chybné;
 - Baskičtina není jediným ne-indoevropským jazykem v Evropě, máme tu např. ještě albánštinu, a také řečtina je uváděna jako protoindoevropská;
 - Baskičtinu „zachránily ženy v kuchyni“; není to zase až tak neobvyklé v dějinách nacionalistických hnutí – k ženám českým a matkám českým se obraceli např. i naši vlastenci a obrozenci;
 - Debata o vysoké a nízké kultuře je již dávno překonaná, alespoň v antropologii, etnografii, folkloristice a podobných vědách – vznikla někde v 19. století a celá první polovina 20. století byla přeplněna diskuzemi na toto téma. V češtině existuje např. termín „folklorismus“, který na tyto debaty a vztahy mezi psanými a ústně tradovanými texty reaguje.

Závěr: Martin Chochola představuje zajímavá data z terénního výzkumu a v úvodních kapitolách dokazuje, že zná i příslušné teorie. Při obhajobě by měl ukázat, že umí tyto teorie také aplikovat na vlastní data. Proto doporučuji text k obhajobě a těším se na budoucí debatu.